

ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2015

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

[Χαρακτηριστικά του ρατσισμού]

Ο ρατσισμός, παρ' όλο που εμπεριέχει πάντοτε το στοιχείο της προκατάληψης, δεν είναι απλή **προκατάληψη**, όπως και κάθε προκατάληψη δεν είναι ρατσισμός. Ωστόσο, η προκατάληψη μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε κοινωνική διάκριση. Για παράδειγμα, ορισμένοι λευκοί διακατέχονται από την προκατάληψη πως όλοι οι Αφρικανοί είναι επιθετικοί, με αποτέλεσμα να μην τους δέχονται ως ενοικιαστές. Άλλοι πάλι δεν ψωνίζουν από Τσιγγάνους, γιατί **ενστερνίζονται** την επικρατούσα άποψη πως εξαπατούν τους πελάτες τους. Ακόμη, η προκατάληψη δεν οδηγεί αναγκαστικά στη χρήση ρατσιστικής βίας, ούτε η χρήση ρατσιστικής βίας προϋποθέτει πάντα την ενσυνείδητη υιοθέτηση ρατσιστικών αντιλήψεων. Άλλωστε πολλοί ρατσιστές απορρίπτουν τους Τσιγγάνους ή τους Εβραίους χωρίς να γνωρίζουν τις ρατσιστικές θεωρίες και δίχως να έχουν διαβάσει ρατσιστικά βιβλία.

Συχνά γίνεται διάκριση ανάμεσα στον θεωρητικό και στον πρακτικό ρατσισμό, ανάμεσα «στη βία των λόγων», δηλαδή τον λεκτικό ρατσισμό, και στη χρήση φυσικής βίας. Ωστόσο, πολλοί στοχαστές θεωρούν αυτόν τον διαχωρισμό παραπλανητικό, επειδή οι λέξεις και οι πράξεις δεν ανήκουν σε ξεχωριστούς, ανεξάρτητους μεταξύ τους κόσμους. Αντίθετα, αλληλοκαθορίζονται σε μεγάλο βαθμό, καθώς είναι όψεις του ίδιου νομίσματος, στη συγκεκριμένη περίπτωση του ρατσισμού. Επομένως, ο ρατσισμός, ακόμη κι όταν εκδηλώνεται μόνο λεκτικά, είναι μια εν δυνάμει απειλή, αφού **υπαινίσσεται** την ύπαρξη «κατώτερων» κοινωνικών ομάδων ή ατόμων, που θα μπορούσαν κάθε στιγμή να αποτελέσουν αντικείμενο διακρίσεων, κοινωνικού αποκλεισμού, καταπίεσης και φυσικής βίας.

Η κατηγοριοποίηση ατόμων και κοινωνικών ομάδων σε «ανώτερες» και «κατώτερες» πραγματοποιείται, όταν οι άνθρωποι αναζητούν τα στηρίγματα για τη συγκρότηση της ταυτότητας του «Εμείς» στη διαφοροποίησή τους από τους «Άλλους». Φυσικά, το να διαπιστώνει κανείς κάποιες διαφορές ανάμεσα στον ίδιο και στον «Άλλο», δεν σημαίνει ότι είναι και ρατσιστής. Ακόμη κι αν αξιολογεί αυτές τις διαφορές υπέρ του εαυτού του, τούτο δεν συνιστά αυτόχρημα¹ επαρκή απόδειξη για την ύπαρξη ρατσιστικής συμπεριφοράς, εφόσον δεν στρέφεται ενεργά εναντίον του άλλου. Ρατσιστής σε τελική ανάλυση είναι κάποιος που χρησιμοποιεί τη διαφορά με τον «Άλλον», προκειμένου να υπηρετήσει μέσω της επισήμανσης αυτής της διαφοράς κάποιο συμφέρον. Άλλωστε, ο ρατσισμός εξυπηρετεί πάντοτε, συνειδητά ή όχι, κάποια συμφέροντα, πολλές φορές ετερογενή. Επιπλέον, οι ρατσιστές αξιοποιούν κάποιον πραγματικό ή φανταστικό κίνδυνο ως εφελτήριο² για την ανάπτυξη μιας **πλασματικής** συλλογικής συνείδησης, η οποία υποχωρεί ή/και καταρρέει, όταν εκλείψουν οι λόγοι που την τροφοδότησαν. Πρόκειται για το γνωστό σύνδρομο του «αποδιοπομπαίου τράγου», την αναζήτηση δηλαδή φανταστικών υπευθύνων, που εμφανίζεται σε περιόδους κρίσης, όταν οι απλοί άνθρωποι δεν μπορούν ή δε θέλουν να κατανοήσουν τα πραγματικά αίτια των προβλημάτων τους.

Σε ό,τι αφορά στη συμπεριφορά των μαζών, ο ρατσισμός είναι μια μορφή λαϊκισμού που θέλει να μπερδεύει τα αίτια της κρίσης με τις συνέπειές της, όπως συμβαίνει σήμερα σε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες οι ντόπιοι εσφαλμένα θεωρούν τους μετανάστες ως **υπαίτιους** της ανεργίας, με αποτέλεσμα να ζητούν την απομάκρυνσή τους βαυκαλιζόμενοι³ ότι έτσι θα λυθεί το πρόβλημα.

Στη διαμόρφωση της ρατσιστικής σκέψης εμπλέκονται διάφοροι οικονομικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, ψυχολογικοί και πολιτισμικοί παράγοντες. Ως εκ τούτου, ο ρατσισμός δεν αποτελεί αυστηρά προσωπικό βίωμα ούτε όμως και γενικευμένη στάση. Είναι η συνιστώσα υποκειμενικών και αντικειμενικών παραγόντων που βρίσκονται σε σχέση αλληλεπίδρασης, ενώ εμφανίζεται πάντοτε σε ορισμένες συνθήκες και προϋποθέσεις και στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης κοινωνίας. Με άλλα λόγια, ο ρατσισμός δεν έχει τον χαρακτήρα του τυχαίου γεγονότος ούτε

¹ αυτόχρημα: πραγματικά, αληθινά.

² εφελτήριο: θέση ή κατάσταση που χρησιμοποιεί κάποιος ως σημείο εκκίνησης για την ευόδωση των στόχων του.

³ βαυκαλίζομαι: ξεγελώ τον εαυτό μου.

και εντάσσεται στο σχήμα της προκαθορισμένης και αναπόφευκτης πορείας.

Ζ. Παπαδημητρίου (2000). Ο ευρωπαϊκός ρατσισμός. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 45-49 (διασκευή)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 80-100 λέξεις.

Μονάδες 20

B1. Με ποια επιχειρήματα τεκμηριώνει ο συγγραφέας την άποψη ότι το να διαπιστώνει κανείς κάποιες διαφορές ανάμεσα στον ίδιο και στον «Άλλο» δεν σημαίνει ότι είναι και ρατσιστής;

Μονάδες 10

B2. α) Να δηλώσετε με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος (Συχνά γίνεται ... φυσικής βίας.)

Μονάδες 3

B2. β) Να εντοπίσετε τα δομικά στοιχεία της τρίτης παραγράφου (Η κατηγοριοποίηση ατόμων ... των προβλημάτων τους.)

Μονάδες 2

Γ1. α) Να δημιουργήσετε μία πρόταση για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου με την **έντονη γραφή**, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία τους στο κείμενο: **προκατάληψη, ενστερνίζονται, υπαινίσσεται, πλασματικής, υπαίτιους.**

Μονάδες 5

β) «Επιπλέον, οι ρατσιστές αξιοποιούν...οι λόγοι που την **τροφοδότησαν.**»: Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε ως προσδιοριστικές ή ως παραθετικές. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 5

Γ2. Να εξηγήσετε γιατί ο συγγραφέας τοποθετεί σε εισαγωγικά τη φράση «στη βία των λόγων» στη δεύτερη παράγραφο (Συχνά... βίας) του κειμένου.

Μονάδες 5

Παραγωγή λόγου: Ως πρόεδρος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου αναλαμβάνετε να εκπροσωπήσετε το σχολείο σας σε μία ημερίδα που θα λάβει χώρα στην αίθουσα εκδηλώσεων του Δημαρχείου σας. Εκεί θα εκφωνήσετε μία ομιλία (400 – 500 λέξεις) παρουσιάζοντας τα αίτια που τελικά γεννούν τις ρατσιστικές αντιλήψεις καθώς και πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το ρατσισμό που συναντάται στη χώρα μας.

Μονάδες 50

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα **να μην τα αντιγράψετε** στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.**
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα, τα οποία και θα καταστραφούν μετά το πέρας της εξέτασης
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
5. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μια (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ